Barn och ungdomar med problematisk skolfrånvaro

Vad karaktäriserar målgruppen

”Alla barn har likvärdig rätt till utbildning” (Barnkonventionen) ”Den som har vårdnad om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt” (Skollagen, 2010:800).

Detta dokument omfattar **barn och ungdomar till och med 17 år med oroväckande och/eller stor skolfrånvaro i förskoleklass, grundskola eller anpassad grundskola, gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola**.

Med problematisk frånvaro avses all frånvaro som kan påverka elevens måluppfyllelse, oavsett om frånvaron är giltig eller ogiltig. Begreppet utgår dock från att en bedömning görs i varje enskilt fall. Medan en elev kan vara frånvarande utan att måluppfyllelsen påverkas nämnvärt, kan relativt liten frånvaro få stora konsekvenser för måluppfyllelsen för en annan elev. SOU 2016:94.

Vårdnivå och remiss

För vårdnivå var god se under diagnostik och utredning.

Diagnostik och utredning

Bedömning, utredning och diagnostik

Skola

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro är det rektorns ansvar att skyndsamt utreda orsaken till frånvaron, oavsett om den är giltig eller ogiltig. Rektor ansvarar för att utredning sker i samråd med elev, vårdnadshavare och elevhälsa. Ofta fyller frånvaron en funktion för eleven, genom att förstå varför eleven är frånvarande kan man ringa in vilket stöd eleven behöver. Vid misstanke om fysisk och/eller psykisk ohälsa ansvarar elevhälsan för remiss till hälso- och sjukvården. Vid misstanke om social problematik ansvarar skolan för orosanmälan till socialtjänsten.

Socialtjänsten

Socialtjänsten kan komma i kontakt med barn och ungdomar med problematisk skolfrånvaro antingen genom att skolan gör en orosanmälan på grund av den problematiska skolfrånvaron eller andra bakomliggande faktorer eller att problematisk skolfrånvaro uppmärksammas för barnet i samband med socialtjänstens förhandsbedömning eller utredning. Om barnet kan vara i behov av socialtjänstens skydd eller stöd ska socialtjänsten inleda utredning. Bedömningen utgår från barnets behov och görs utifrån vilka risk och skyddsfaktorer som finns runt barnet.

Vårdcentralen
Vårdcentralen har till uppdrag att bland sina patienter, som söker för psykosomatisk problematik, uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på barnets/ungdomens skola. Vårdcentralen utreder vidmakthållande somatiska symtom.

Barn- och ungdomshälsan
Barn- och ungdomshälsan har till uppdrag att bland de som har kontakt med barn- och ungdomshälsan uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på barnets/ungdomens skola. Vid befogad misstanke bedöma psykiatriska sjukdomstillstånd som är utlösande och/eller vidmakthållande av problematisk skolfrånvaro.

Ungdomsmottagningen
Ungdomsmottagningen har till uppdrag att bland de som söker ungdomsmottagningen uppmärksamma och identifiera ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på ungdomens skola.

Barn- och ungdomshabiliteringen
Barn- och ungdomshabiliteringen har till uppdrag att bland de som har kontakt med barn- och ungdomshabiliteringen uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på barnets/ungdomens skola. Vid befogad misstanke bedöma sjukdomstillstånd som är utlösande och/eller vidmakthållande av problematisk skolfrånvaro. Vid befogad misstanke ta ställning till en uppföljande kognitiv/neuropsykiatrisk bedömning.

Rehabiliteringscentrum
Rehabiliteringscentrum har till uppdrag att bland de som har kontakt med rehabiliteringscentrum uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på barnets/ungdomens skola. Vid befogad misstanke utreda, kartlägga och vid behov erbjuda insatser inom område språk, kommunikation, sömn, struktur och motorik som är utlösande och/eller vidmakthållande av problematisk skolfrånvaro.

Alternativ till våld (ATV)
ATV har till uppdrag att bland de som har kontakt med ATV uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på barnets/ungdomens skola.

Barn- och ungdomspsykiatrin
Barn- och ungdomspsykiatrin har till uppdrag att bland de som har kontakt med barn- och ungdomspsykiatrin uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på

barnets/ungdomens skola. Vid befogad misstanke utreda och diagnostisera psykiatriska sjukdomstillstånd som är utlösande och/eller vidmakthållande av problematisk skolfrånvaro.

Barnkliniken och barn- och ungdomsmedicinska mottagningen

Barnkliniken och barn- och ungdomsmedicinska mottagningen har till uppdrag att bland sina patienter, uppmärksamma och identifiera barn/ungdomar med problematisk skolfrånvaro och vid behov informera elevhälsan på barnets/ungdomens skola. Samtidiga somatiska symtom inom respektive enhets ansvarsområde utreds och behandlas.

Prevention

Förskola och skola

Förskolan och skolan arbetar med att skapa en god miljö som främjar lärande, utveckling och hälsa. Alla elever erbjuds hälsosamtal. Rutiner finns för att tidigt uppmärksamma och hantera skolrelaterade problem som kan utlösa och vidmakthålla frånvaro.

Socialtjänsten

Förebyggande och riktade insatser genom familjecentral, öppenvård och/eller fältsekreterare. Erbjuder till exempel föräldrastödsprogram för att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn, stärka föräldrars relation till varandra och/eller deras sociala nätverk. Samma typ av föräldrastöd kan också ges som insats till familjer efter beslut från socialtjänsten.

Vårdcentralen

Vårdcentralen ska utreda och behandla somatiska tillstånd som kan utlösa och vidmakthålla frånvaro i skolan.

Barn- och ungdomshälsan

Föräldrastöd i syfte att stärka friskfaktorer och förebygga/minska riskfaktorer. Tidigt upptäcka, identifiera och behandla psykisk ohälsa hos barn och ungdomar i syfte att förebygga svårare problematik och skolfrånvaro. Vid kontakt med barn- och ungdomshälsan uppmärksammas skolsituationen.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Ungdomsmottagningen

Genom förebyggande och hälsofrämjande arbete medverka till att ge förutsättningar för att ungdomen ska ha möjlighet till en god skolnärvaro. Vid kontakt med ungdomsmottagningen uppmärksammas skolsituationen.

Barn- och ungdomshabiliteringen

Habiliterande insatser för barn och unga med funktionsnedsättning och deras familjer, i syfte att förebygga och minska svårigheter som funktionsnedsättningen

kan medföra i det dagliga livet. Vid kontakt med barn- och ungdomshabiliteringen uppmärksammas skolsituationen.

Rehabiliteringscentrum

Rehabiliteringscentrum arbetar på remiss från barn- och ungdomshälsan och barn- och ungdomspsykiatrin. Rehabiliteringscentrum bidrar till välfungerande rutiner i vardagen för att underlätta, anpassa och komplettera med relevanta hjälpmedel och strategier för att barnet/ungdomen ska bli mer självgående/självständig. Håller i föräldrautbildningar och informerar om vikten av sömn, rutiner och kognitiva funktioner samt dess påverkan på barnets/ungdomens vardag och skolgång.

Alternativ till våld (ATV)

Specifik psykologisk behandling på området våld i nära relationer, för barn, ungdomar och vuxna som tillhör ATV:s målgrupp. Krisstöd inom ramen för Barnahus. Utforskar hur barn/ungdomar trivs i skolan och hur skolnärvaron ser ut. Efterhör om vuxna patienter har barn och hur hen/de mår, samt erbjuder informationssamtal.

Barn- och ungdomspsykiatrin

För alla patienter på BUP regelbundet under kontakten uppmärksamma skolsituationen och skolnärvaro och informera rektor vid oro.

Bedöma, utreda och behandla psykiatriska tillstånd av medelsvår till svår grad som riskerar att utlösa och vidmakthålla problematisk skolfrånvaro.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Barnkliniken och barn- och ungdomsmedicinska mottagningen

Vid vårdkontakter med barnkliniken och barn- och ungdomsmedicinska mottagningarna uppmärksammas skolsituationen. Enheterna utreder och behandlar patienter, inom respektive ansvarsområde, med somatiska tillstånd som kan utlösa och vidmakthålla skolfrånvaro.

Hos patienter med psykosomatisk problematik kan uteslutande av bakomliggande sjukdom minska oro hos individ och familj, och därigenom förebygga skolfrånvaro.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Behandling

Behandling, åtgärd och insats

Skola

Insatser vid problematisk skolfrånvaro ska bygga på vad som framkommit vid en utredning av orsaker till frånvaro. Skolpersonalen ska tillsammans med elev och vårdnadshavare göra en plan för vilka insatser som ska göras och hur de är

kopplade till orsaker till frånvaro. Arbetet med att främja närvaro och förebygga skolfrånvaro bör ske parallellt med insatser vid en redan utvecklad problematisk skolfrånvaro.

Elever med problematisk skolfrånvaro kan behöva extra anpassningar och/eller särskilt stöd. För att elever ska ges särskilt stöd ska en utredning av behov av särskilt stöd göras och beslut om åtgärdsprogram tas.

Vid långvarig frånvaro bör återgången till skolan planeras noga tillsammans med elev och vårdnadshavare. Det stöd som eleven fått under sin frånvaro eller vid återgången bör fasas ut successivt. All personal inom skolan kan medverka i insatser för att eleven ska öka sin närvaro.

Socialtjänsten

Socialtjänsten ger insatser på flera nivåer. Från förebyggande till individuellt riktade insatser genom familjecentral, öppenvård och/eller fältsekreterare. Erbjuder till exempel föräldrastödsprogram för att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn, stärka föräldrars relation till varandra och/eller deras sociala nätverk. Samma typ av föräldrastöd kan också ges som insats till familjer efter beslut från socialtjänsten. För barn som är placerade finns det särskilda överenskommelser om samverkan.

Vårdcentralen

Vårdcentralen ska utreda, utesluta och vid behov behandla somatiska tillstånd som kan vidmakthålla frånvaro i skolan.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Barn- och ungdomshälsan

Barn- och ungdomshälsan ska utreda, behandla och vid behov utesluta psykiatriska tillstånd som kan vidmakthålla frånvaro i skolan.

Särskild behandling av psykiatriska tillstånd av lindrig till medelsvår grad där sociala undvikande beteenden ingår i sjukdomsbilden och medför obefogad skolfrånvaro.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Barn- och ungdomshabiliteringen

Barn- och ungdomshabiliteringen kan erbjuda insatser till barnet och familjen. Man kan bidra med ökad kunskap om funktionsnedsättning, samt ge råd kring anpassningar och hjälpmedel för att tillrättalägga vardagen.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Rehabiliteringscentrum
Rehabiliteringscentrum arbetar på remiss från barn- och ungdomshälsan och barn- och ungdomspsykiatrin. Rehabiliteringscentrum bidrar till välfungerande rutiner i vardagen för att underlätta, anpassa och komplettera med relevanta hjälpmedel och strategier för att barnet/ungdomen ska bli mer självgående/självständig. Håller i föräldrautbildningar och informerar om vikten av sömn, rutiner och kognitiva funktioner samt dess påverkan på barnets/ungdomens vardag och skolgång.

Alternativ till våld (ATV)
Specifik psykologisk behandling på området våld i nära relationer riktar sig inte mot problematisk skolfrånvaro i sig. Där våld i nära relation är en starkt bidragande faktor till frånvaron, kan behandlingen ändå bidra till förbättrad skolnärvaro.

Barn- och ungdomspsykiatrin
Bedöma, utreda, behandla och vid behov utesluta psykiatriska tillstånd av medelsvår till svår grad som riskerar att utlösa och vidmakthålla problematisk skolfrånvaro.

Särskild behandling av psykiatriska tillstånd av medelsvår till svår grad där sociala undvikande beteenden ingår i sjukdomsbilden och medför obefogad skolfrånvaro.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Barnkliniken och barn- och ungdomsmedicinska mottagningen
Barnkliniken och barn- och ungdomsmedicinska mottagningen utreder, utesluter och vid behov behandlar somatiska tillstånd inom respektive ansvarsområde för att bidra till ökad skolnärvaro.

Avstå utfärdande av medicinskt obefogade intyg för sjukskrivning och vård av barn.

Samverkansformer
Samverkan kräver kunskap om och förtroende för varandras verksamheter och vad som kan förväntas utifrån de uppdrag som gäller för respektive verksamhet. Genom samverkan ska barns behov tillgodoses på ett effektivt sätt i närhet till familjens miljö, och med rimlig omfattning i relation till problemens art. Det ska finnas en tydlighet i vad som ska göras och av vem.

I ett tidigt skede är det viktigt att de verksamheter som arbetar med barnet samverkar för att få en helhetsbild av barnets situation. Den verksamhet som upptäcker behov av samverkan har ansvar för att sammankalla till ett samverkansmöte. Planen utgår från barnet/den unges behov av stöd, vård och behandling. Planen upprättas med barnet/den unge och vårdnadshavarnas samtycke och delaktighet. Hälso- och sjukvården, skola, förskola och socialtjänst har en skyldighet att tillsammans upprätta en samordnad individuell plan (SIP), se

länk under relaterat, om den enskilde, kommunen eller hälso-och sjukvården bedömer att samordning behövs för att den enskildes behov ska tillgodoses.

Uppföljning

Uppföljning och utvärdering av behandling, insatser och åtgärder sker inom respektive verksamhet. Vid uppföljning ska fokus vara på barnets/ungdomens mående, beteende och funktion samt barnets/ungdomens och vårdnadshavares upplevelser av åtgärderna. Vid samtidiga insatser från flera verksamheter finns lagstadgad skyldighet att följa upp insatser enligt Tillämpning av samordnad individuell plan (SIP), Folkhälsa och sjukvård Region Jönköpings län.

Anmälningsplikt

I alla verksamheter bör det finnas rutiner och handlingsplaner för vad som ska göras om det finns misstanke om att ett barn far illa eller riskerar att fara illa.

”Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till socialtjänsten. Anställda i verksamheten som berör verksamhet som berör barn och unga är skyldiga att anmäla..." (SoL 14:1)

Barnrättsperspektivet

Se faktadokumentet Barnrättsperspektivet.

Kvalitetsindikatorer

Enkäter som efterfrågar kännedom, användande och användbarhet av FAKTA-dokument skickas en gång årligen.

FAKTA-dokumentet revideras vartannat år av FAKTA-gruppen. Nämnda myndigheter och verksamheter i de olika kommunernas kvalitetssäkras enligt gällande lagstiftning och styrdokument.